

آشنایی با پدافند غیرعامل - قسمت دوم

هدف از دفاع غیرعامل :

در دفاع غیرعامل، ما باید به طریقی حمله‌های دشمن را بی‌اثر و خسارت‌ها را کاهش دهیم. این مهم‌ترین هدف در پدافند غیرعامل است. پس پدافند غیرعامل به کارهایی گفته می‌شود که جلوی از بین رفتن افراد و امکانات را بگیرد، یا میزان خسارت‌ها را کم کند. حالا به نظر شما چه کارهایی می‌تونیم در زمان صلح انجام بدیم تا در زمان جنگ یا حادثه خسارت‌ها کاهش پیدا کنند؟ یک راه مناسب نگاه کردن به اطرافمونه. طبیعت، یک مدرسه بزرگ است. ما از طبیعت درس‌های زیادی یادگرفته‌ایم. بسیاری از اختراعات مهم بشر با مطالعه طبیعت و دقت در آن صورت گرفته است. یک راه خوب و ساده اینه که ببینیم حیواناتی که در طبیعت زندگی میکنند چه کارهایی انجام می‌دهند تا زنده بمونن.

روش‌های دفاع غیرعامل

* هم‌رنگی:

مثلا شیر و پلنگ رنگ پوستشون هم‌رنگ اطرافشونه. که این امر باعث می‌شود تا حیوانات دیگه اونهارو از دور تشخیص ندهند. به اینکار هم‌رنگ شدن با طبیعت یا هم‌رنگی می‌گویند. به هم‌رنگی استتار هم گفته می‌شود. یک نمونه بسیار جالب دیگه از هم‌رنگی در طبیعت، حیوونیه به نام آفتاب‌پرست. آفتاب‌پرست استاد هم‌رنگی در طبیعت است. این جانور، هر جا که لازم باشد، به سرعت رنگ پوستش را تغییر می‌دهد و خودش را به رنگ محیط در می‌آورد. جانوران زیادی هستند که از این شیوه دفاعی استفاده می‌کنند. آن‌ها با این کار، خودشان را از چشم دشمن پنهان می‌کنند. برخی از جانوران رنگ خود را تغییر نمی‌دهند؛ اما رنگ پوستشان نزدیک به رنگ محیطشان است.

ما انسان‌ها با مشاهده این رفتار حیوانات یاد گرفتیم که اگر می‌خواهیم دشمن ما رو نبینه باید لباسی که می‌پوشیم هم‌رنگ محیطمون باشه تا اون مارو به راحتی نتونه تشخیص بده. پس لباسی که می‌پوشیم باید هم‌رنگ محیطمون باشه و حتی صورتمونو هم اگه رنگ کنیم، بیشتر شبیه به محیط می‌شود. حالا اگه ما همراهمون وسایل دیگه بود چی؟ مثل کوله پشتی یا اسلحه حتی ماشین؟ جوابش ساده است. می‌تونیم اونهارو هم هم‌رنگ محیطمون رنگ کنیم.

* استفاده از موانع:

یه راه دیگه دفاع، استفاده از موانع است. هر چیزی که بتواند جلوی پیشروی دشمن را بگیرد، یک مانع به شمار می‌رود. به نظر شما چه موانعی می‌تونیم سرراه دشمن قرار بدهیم؟ شاید جواب بدهید یک دیوار بلند جلوی راهش بکشیم. یا بگید که زمین رو بکنیم و یک حفره بزرگ و طولیل جلوی راهش درست کنیم و داخلش آب بریزیم که نتوانند به راحتی سمت ما بیان. همه جواباتون کاملا درست هست. حتی

شما می‌تونید بجای درست کردن رودخانه یا ساختن دیوار از رودخانه طبیعی و یا کوه و تپه استفاده کنید، چون اینها به طور همیشگی در طبیعت بوده‌اند و شما لازم نیست وقت و پول صرف کنید تا آنها را بسازید.

پس ما دو نوع مانع داریم، مانع طبیعی و مانع مصنوعی. پس یکی از ارزان‌ترین راه‌های دفاع، استفاده از طبیعت است. کوه‌ها، دره‌ها، رودخانه‌ها، غارها و جنگل‌ها هر کدام می‌تواند مانعی بر سر راه دشمن باشد.

امام علی علیه السلام فرموده‌اند: چون با دشمن روبه‌رو شدید، قرارگاهتان را بالای تپه‌ها یا دامنه‌ی کوه‌ها یا کنار رودخانه‌ها قرار دهید تا پناهمانی برای شما و مانعی برای دشمن باشد.

نهج البلاغه - نامه ی 11

با توجه به حدیث فوق به اهمیت دفاع بدون سلاح یا همان دفاع غیرعامل پی می‌بریم. پس ما باید سعی کنیم در هنگام ساختن و قرار گرفتن در مقابل دشمن موقعیت‌هایی رو انتخاب کنیم که دسترسی دشمن به ما سخت‌تر باشد. مثلاً اگر بالای کوه بریم دشمن سخت‌تر به ما میرسد و تا بخواد که از کوه بالا بیاد ما می‌تونیم شکستش بدیم. اگر مانع طبیعی مناسب در اختیارمان نباشد، می‌تونیم مانع مصنوعی ایجاد کنیم که جلوی دشمن را بگیرد. تعدادی از این موانع عبارتند از: استفاده از خندق، خاکریز، سیم‌خاردار، میدان مین و... خندق گودال

بزرگی است که در دوران قدیم اطراف شهرها یا روستاها ایجاد میشد، تادشمنان نتوانند به سادگی از آن عبور کنند و به مردم آسیب برسانند. جنگ خندق یکی از مهم‌ترین جنگ‌های مسلمانان است. در این جنگ، گروه بزرگی از دشمنان اسلام، شهر مدینه را محاصره کردند تا مسلمانان را برای همیشه نابود کنند. سلمان فارسی که یک ایرانی بود، به مسلمانان پیشنهاد داد خندق دور مدینه بکنند تا دشمن نتواند به شهر وارد شود. این پیشنهاد عملی شد. تنها چند نفر از پهلوانان دشمن از خندق گذشتند که آنها هم کشته شدند.

بنابراین ایجاد موانع برای دفاع در برابر دشمنان هم، یکی از شیوه‌های پدافند غیرعامل بوده، که در قدیم از آنها استفاده می‌شده است. می‌دانستید که اصل کلمه عربی خندق، کندک فارسی بوده، یعنی کندن زمین؟

* پنهان سازی (اختفا):

پنهان سازی یکی دیگر از روش‌های مهم دفاع می‌باشد. در پنهان سازی، ما هم خود و هم تجهیزاتمان را از دید دشمن پنهان می‌سازیم. همه حیوانات اطراف ما هم از این اصل مهم استفاده می‌کنند. می‌توانید چند تا از این حیوانات را نام ببرید؟ گربه‌های اطراف ما یکی از این حیوانات هستند، خیلی وقت‌ها زیر ماشینها و یا گوشه انباری‌ها پنهان می‌شوند تا به راحتی آنها را شناسایی نکنیم. در بازی قایم باشک هم، یک نفر چشم می‌گذارد و بقیه به جایی قایم می‌شن. حالا هر کسی که جای دورتر و بهتری قایم بشه، دیرتر پیدا می‌شه. حتی می‌تونه تو جاهایی قایم بشه که خیلی نزدیکن ولی کسی که چشم گذاشته هرگز فکر نمی‌کرده کسی اونجا باشه. یعنی شما برای

اینکه توسط دشمن شناخته نشید باید خود و تجهیزات را مخفی کنید. مثلا نظامی‌ها هواپیماها را توی غارها در دل کوه‌ها پنهان می‌کنند و دشمنان نمی‌دونن که داخل این کوه بزرگ سنگی پر اسلحه و سلاح جنگی که آماده حمله به اونهاست.

* فریب:

فریب هم یکی دیگه از مهم‌ترین شیوه‌های دفاع غیر عامل است. پیامبر درباره فریب می‌فرمایند: جنگ یعنی فریب. هرکاری که بتواند ذهن دشمن را از اهداف مهم‌تر دور کند و به طرف هدفهای کم اهمیت‌تری ببرد، فریب است. از فریب در همه جا استفاده می‌شود، مثلا حتی توی فوتبال هم کاربرد داره. فرض کنید پنالتی شده، فردی که می‌خواد شوت کنه، پایش را عکس جهتی که می‌خواهد شوت کند حرکت می‌دهد تا دروازه‌بان را فریب دهد.

فریب مثالهای زیادی می‌تونه داشته باشه. مثلا می‌شه ساختمونهای نظامی را با برگ و درخت پوشاند که وقتی هواپیماها از روی اون رد می‌شن فکر کنن که جنگلی رو میبینند نه ساختمانی نظامی. پس در پنهان سازی شما خود را از دید دشمن پنهان می‌کنید ولی در فریب شما ممکن است حتی در دید دشمن باشید ولی او متوجه حضور شما نشود یا شما را با اجسام دیگر اشتباه تشخیص دهد.

* پراکندگی:

تا بحال شده که وقتی می‌خواهید به مدرسه یا اردو بروید، والدین شما بگویند، پولهایت را در جیبهای مختلف قرار بده؟ مثلا مقداری را در جیب شلوار و مقداری را در جیب کیف مدرسه. فکر می‌کنید برای چه این پیشنهاد را به شما می‌دهند؟ علت اینست که اگر اتفاقی افتاد و پولهایتان گم شد و یا در جایی جا گذاشتید، همه پولهایتان را از دست ندهید و مقداری از آن در جیب دیگران باقی بماند. در واقع با این کار میزان خسارت را کم می‌کنید.

در دفاع غیرعامل پخش کردن نیروها و امکانات خیلی مهم است. این کار باعث می‌شود دشمن نتواند به آسانی همه امکانات را نابود کند. مثلا فرض کنید، اگر یک نیروگاه بزرگ برق داشته باشیم، دشمن ممکن است با یک بار حمله آن را نابود کند. آن وقت کل کشور در تاریکی فرو میرود. ولی اگر به جای یک نیروگاه، ۱۰ نیروگاه کوچک داشته باشیم، دشمن برای نابودی آن باید ۱۰ بار حمله کند که خیلی سخت‌تر است. یک مثل معروف می‌گوید: همه‌ی تخم مرغ‌هایتان را در یک سبد نگذارید.

* مکان‌های امن:

حتما تا بحال نام کفتر چاهی رو شنیده‌اید. البته می‌دونید که اسم صحیح اون کبوتر چاهی است. حالا چرا بهش می‌گویند کفتر چاهی؟ این نوع کبوتر، لانه‌اش رو توی قنات‌های آب و چاههای زیر زمینی می‌سازه تا از گزند شکارچی‌ها و جانوران درنده در امان باشه. عقاب‌ها هم لانه‌هاشونو جاهای خیلی بلند و دور می‌سازند تا کسی به اونها دسترسی نداشته باشه. چون می‌دونن که اگه لونه خودشونو محکم و

غیرقابل دسترس باشد، احتمال آسیب رسیدن به اونها کمتر می‌شود. ما هم باید خانه‌هایمان مقاوم و مستحکم باشه تا در صورت بروز حادثه آسیب کمتری به منزل و افراد درون آن برسد. به دلیل اینکه تمامی خانه‌های یک شهر مستحکم نیستند، دولت‌ها مکان‌های امنی را تعبیه می‌کنند تا در صورت بروز اتفاق‌هایی نظیر زلزله یا حمله هوایی و موشکی مردم به داخل آنها پناه ببرند. این پناهگاه‌ها ممکن است بزرگ و همگانی یا کوچک و اختصاصی باشند. پناهگاه‌های بزرگ را دولت می‌سازد ولی پناهگاه‌های کوچک را مردم نیز می‌توانند بسازند مثلاً همسایه‌ها در یک مجتمع مسکونی می‌توانند مبادرت به ساخت پناهگاهی برای افراد آن مجتمع کنند تا در صورت لزوم افراد به داخل آن مراجعت کنند.

* حفظ اطلاعات:

شما در مورد چند نفر از همکلاسی‌هاتون اطلاعات زیادی دارید؟ بعضی از این اطلاعات ممکنه که شخصی و خانوادگی باشه و قرار نباشه که دیگران از اونها با خبر باشند، ولی اونها خودشون این اطلاعات رو به شما داده‌اند. بدون اینکه شما ازشون خواسته باشید. حتی اسم مادر، پدر، محل سکونت، اسم دوستاشون، غذایی که دیشب خورده‌اند و... شاید فکر کنید که این اطلاعات به درد کسی نمی‌خوره ولی یادتون باشه که افراد سودجو منتظر این اطلاعات هستند و با جمع کردن این اطلاعات می‌تونن در آینده بر ضد شما اقدام کنند. مثلاً اگر بدونن که هرروز از صبح تا بعد از ظهر در منزل کسی نیست می‌تونن برنامه ریزی برای دزدی کنند و یک روز بعد از ظهر ببینید که در منزلتان اثری از لوازم درونش نیست!

در مورد یک کشور هم همین مسئله صادق است. دشمن قبل از شروع تجاوز به یک کشور نیاز به جمع آوری اطلاعات دارد. گاهی اوقات بوسیله افراد و جاسوسان خود اینکار را انجام می‌دهد و گاهی هم بوسیله هواپیماها و وسایل پیشرفته الکترونیکی. همه ما باید مراقب باشیم تا اطلاعاتی را هر چند مختصر در اختیار دیگران قرار ندهیم.

* حفظ روحیه:

حتماً داستان مسابقه قورباغه‌ها را شنیده‌اید که روزی مسابقه‌ای میان قورباغه‌ها بر سر بالارفتن از یک کوه بسیار بلند بود، قورباغه‌ها شروع به بالارفتن کردند و تماشاچیان بجای تشویق شروع به تضعیف روحیه کردند، می‌گفتند چقدر بلند است، چقدر سخت است، کسی نمی‌تواند بالا برود، از توان آنها خارج است و مانند اینها، می‌دیدند که تعدادی از قورباغه‌ها خسته شده و می‌افتادند، هرچه بالاتر می‌رفتند، از تعدادشان کمتر می‌شد تا اینکه فقط یک قورباغه به نوک قله رسید، وقتی از او پرسیدند چطور شد فقط تو توانستی از بین این همه قورباغه به انتهای مسابقه برسی، دیدند جواب نمی‌دهد و فهمیدند او ناشنوا بوده و چون شعارهای تماشاچیان را نشنیده بود، روحیه خود را از دست نداده بود و به انتهای مسابقه رسیده بود. دشمن هم با همین شعارها سعی دارد روحیه افراد جامعه را تضعیف کند و همچنین بین اقوام و ملت‌ها تفرقه ایجاد کند بی‌آنکه شما هم متوجه این قصد آنها شوید.

پیامبر اسلام (ص) در جنگ بدر، تنها ۳۱۳ نفر نیرو داشت، اما تعداد سربازان دشمن، هزار نفر یعنی سه برابر آنها بود. با این وجود مسلمانان با توکل به خدا و حفظ روحیه، آن لشکر هزار نفری را شکست دادند و با پیروزی به شهر مدینه بازگشتند. خداوند در قرآن کریم می فرماید: «چه بسا گروه کوچکی به خواست خدا، بر گروه بزرگی پیروز شده است.» (سوره ی بقره، آیه ۲۴۹) داستان اون پیرمرد رو شاید شنیده‌اید که هنگام مرگ، پسرانش را دور خود جمع کرد و به اونها یک چوب نازک داد تا بشکنند و آنها به راحتی آن را شکستند. سپس دو چوب را کنار هم گذاشت و به آنها گفت بشکنند و آنها هم شکستند. پیرمرد همینطور چوب‌های بیشتری را کنار هم گذاشت تا به پنج رسید، وقتی به پنج رسید، دیگر هیچکدام نتوانستند آنها را بشکنند، رو به آنها کرد و گفت: اگر مثل این چوب‌ها در کنار هم و متحد باشید هیچ کس نمی‌تواند شما را شکست دهد. پس اگر بین ما تفرقه ایجاد شود، دشمن به راحتی ما را از بین می‌برد ولی در صورت داشتن اتحاد، دشمن هرچقدر هم که قوی باشد، نمی‌تواند بر ما سلطه یابد.

و من...توفیق

دبیر کمیته پدافند غیرعامل

اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان یزد